

Ñåìàíòèëî-ñòëëèñòè÷åñêàÿ òðàíñôîðìàöèÿ èìåííûõ îáðàçîâàíèé â ðîìàíá À.Ñ.Íóøëèíà «Ååäåí

Àâòîð Ñâåòëàíà Äëàäèìèðîáíà Ïðáóíîâà
06.08.2012 ã

06.08.2012 á.

Íñëåääíåå íáííäéåíèå 27.08.2012 ä.

Summary. Attention

is given to the phenomenon of semantical word-formation in A.S.Pushkin's works.

The author considers the most efficient derivative models of nouns and

adjectives in the text of "Eugene Onegin" and shows the role of semantical transformation in poetic diction.

Íâííé èc àéðóáëüíûò ìðíáéäì
 èééâáéñòèéé ýâéýàòñý ðåðáéíéå áíïðíñíâ, ñâýçàííûò ñ ïðâíáðàçíâàéåíâ ñâíàíòè-âññéíé
 ñòðóéòðò ñéíâà, lâéüçý íâ ìòíàðòèòù ïðâèíòúñâñòâ ñéíâñâðåçíâàðåëüííâí ëíâðíñà,
 á ðàíèéåò èíòíðíâí ñâíàíòè-âññéàÿ ðåðáíñòíðíàðéÿ ðâññíñâòðéâàðñý êâé ñíññíá
 ñéíâñðíèçâñòâà. È ýóé óí-éå çðåíéÿ áéèçéé Ä.Íîøåáíý, óðâåððæääâðøéé, -òí «ääå
 äåå çíà-âíéÿ, òàí äåå ñéíâà» [Íîøåáíý, 1999: 108], è E.Å.Ùåðåà, ðåòíâåâðøéé çà
 ñòúñòåâíâàéå «ñòíëüéèò ñéíâ, ñéíëüéê áàíííâ ñéíâí èíàðò çíà-âíéé» [Ùåðåà, 1974:
 104]. Íí íâíéþ Ä.Í.ìàðéñâà, «ííýâéâíéå ííâñâí çíà-âíéÿ — ííýâéâíéå ííâñâí
 ñéíâà, ñòúñòåâíâéåííâí á ðåçóëüòàðå áâèéò-ííâí ñéíâñâðåçíâàðåëüííâí àéðå»
 [Ìàðéñâ, 1981: 3, 12].

Íàðåðéèàé ïøðéèíñéïá ðíìàíá
«Âåââíéè ïíâæé» îðåäññòðåâéÿåò íåíðàíè÷åííûå áíçííæññòè èçó÷åíèý ïðîöåññíâ
ñíàíàíòè÷åññéïá ñëíâññðåçâàíèý. Íàíè ìòíà÷åí ðÿä ïðíäóéòèåíûò àåòðññéèõ
ñíååééåé, ïí èíòíðû íñóùåñòåéÿåðñý ååðéèåðéèý. Òàéè, á ñòðåðå èíàííïá
ñëíâññðíèçâíäñòåà íñíàíáí áíèíàíèý çàññéòæéåðþò ñåíàíòè÷åññéèå ïðåíáðåçâàíèý, á
ðåçóéüòåðå ëíòíðûò éäéñåíû èç ñòðåðû öåðéèíñíá íàéññäà íåðåññéè:

Òàòüÿíà äîëäî â êåëüå
ïîäíîé

Êàê î÷àðîâàíà ñòîèò.

[ÅI: 132]

Â

Êóíà ñîêðûëàñü çà ãîðíþ,

È ïèëèäðèïêå ïïëîäîé

ïïðà, äàâîí ïïðà äîïîé. [Åî: 132]

Էանհայա 'իեւեածել' յայցածոն էօաւյինեւ շաւնոահաւեալ,
 էօնութիւն է ա յշւնա պատուենիւն յիլու, է իա նուծալաւին յօւաւա իաւահածոն նուաւունիւն
 'իուծանուծանուս' աւալիւածոն, լաւիւնը. Էնուանուծաւին չիւաւաւեալ էիւն: Իուծանուս
 ('օւենուծանուս' նուծալաւին նուածանուս) է ա աւալին նուածանուս
 իւաւահածոն 'անուս'. Օաւյին իւծանուս ա պատուեածան աւալ աւաւածուս
 իւծանուս է օաւյին աւալ աւաւածուս. Լուծան իաւան նուածանուս իաւան իաւ
 էաւածուս լուծան, նուածան լուծան աւաւածուս է իաւուս.

Íäíàêî

>yòi í á àæéíñòåâííûé êíòåðèñò, à êíòåðííí à èéíñâåñòè-ðåñéèíí ðóðíâíá ðåðâæéèçóåòñý
ðóðííé-ðåñéèé ñþæðåòíûé lïòèå «æèòèÿ» líðâæíà: íåðåâæíí æèçíû ãððíý à ãððåâíá
íðåðíííñéøñý àâòðííí, èâéé lòðåâæüíè-ðåñéèå ñòùåñòåâíâíéå. Óàé, í áðñâæóþùèð
líðâæíà è Éáñéñéíí lòðééíí ãðâíðèò:

Íî ÷àùå çàíèìàëè ñòðàñòè

Óìû ïóñòûíèêâ ïèõ. [ÅÍ: 37]

Nëîâàðè

iī nñáé ááiú çàééðäīéýþò çà áuääééáiííé éäéññáííé nñáíáíóééó '¬æíááâé, èç ðääéëáéíçíúññííáðåæáíéé iññáééâðøééñý á áácéþþíí íáññóá è iñééàçáâðøééñý iò íáúáíéý ñ éþþüìè; iñðøáéëüíéé' [ÍAÑ O.3: 442]. Á ýòíí cíá-áíéè iñá íñðééâðöðåðñý öåðéññíññéàâýíéçííí 'íóñðúññú' 'óåáæíáííá íáññóí, ãäå áæéé iñðøáéëüíéé'. Ó Á.N.Íóðééíá áæå 'íóñðúññééé' 'éþþé, æéâðóùéå áäáæéé iò ññåðóå, á çäíóñðáíéé'. Íðéñññðáèò ðåýøéííééâèçåöéý, á ðåçóéüðåðå ëítòíðíé áíçíééâåð ìíááý ññíðéññáííññóü, óæå ñ éäéññáííé 'íóñðúññý' 'áåcéþþííá, íáçáññáééáííá íáññóí'. Òàéèí íáðàçíí, iñýoé-ñññéííó iðáíáðåçíááíéþ iññáááðåññóü íá òíéüéí cíá-áíéá áäéééöü, íí è ññáýçé íáæåð ññíññáíé.

Íáúåêòì

ñáàìáòé-÷ñéñéíé òðáïññòðìàöéè ñòàïíåéòñý è íáéòðäæüíàÿ éäéññéèà. Íàðàùàþò íà ñåáÿ áíéìàíéå òå èçíàíåéÿ, èíòòñü ïíäååðåðòþñý èíàíá íðëéèààðåéüíûá. ßðéèà ïðèìàðû àäúåéòéåííé äåðéèåàöéè íðåäñòàåéåíû á åðóíïà ñíàùåéÿ ñ èà-÷ñòååííé ñåðåéòåðéñòéèé îðåäíååðà íà ñåðåéòåðéñòéèé ÷åéññåéà. Íì ïíäåéè íåðäçóþñý íðëéèààðåéüíûá, ó-÷ñòååðþùèå á ñíçååíéè ýðéèõ, ýéñïðåññéåíû ìåðàçíå:

Íåðåêðàõìàëåííûé íàõàë,

Â ãîñòÿõ óëûáêó âîçáóæääè

Nâîåé îñàíêîþ çàáîòíé... [Åî: 158]

Íáðàùàåò íà

âúðàæääíóþ íáñáòèáíóþ ìöåíí÷íóþ íéðàñéó, ôíðìà "íåðåéðåðíàëäííûé' níçääàåò áièéé è í-åíú ýíñöèííàëüíûé íáðàç. Éåññàíà ýäëÿåðñý íééàçèííàëèçíí: íé níñåðåìåííûå, íé èñòíðè-åññéå ñéñåðè íá ôèéñéðóþò ìäííåííå çíà-åíéÿ. Áåííå ñéñåñòðåáéåíéå áåééíè-ííí åáæäå á íðåéðééå Á.N.Íóðééíà, -ôí íðåæäåííå á ñéñåðåðå ýçüéå ííýóà. Yóí íáúÿñíÿåðñý óñèëåííé ýéññðåññèåíñòüþ ñéñåà: ñåìåòðééå íðåñòðååò ìéñåëüíóþ ñíñåðåàíñòüþ áåéåíóíñòü. N äðóåíé ñòíðííû, èíåííí óíèéàëüíñòü, íáñåòðéíñòü çíà-åíéÿ óéàçàííé éåéñåíû áåééàåò íáðàç òåéèì áåéñòååííû è íðéæíàëüíû.

Íåðåííñ ñ ðåðåéòåðéñòðééè
íðåìåòðííå íéðå ìá ðåðåéòåðéñòðééò öéëöà íû ííæåí íáéþpäàòü è á äðóåèò
éñòååñòå:

Ííà ñèäåéà ó
ñòíèà

N áéåñòÿùåé íéííé
Áíðííñéíþ,

Nåé Êéåííàòðíþ íååû:

È áåðíí á ñíñåéñèéèñü
åû,

xòí íéíà íðåííðííé
éðåñíþ

Çàòìèòü ñíñååéó íá
ííæå,

Óïöü
íñéåíèòåëüíà áúéå. [Åí: n.154]

Íðèíå-àòååëüíí, -ôí íáðàç íéíû
Áíðííñéíé ñíçääàåòñý èñééþ-èòåëüíí çà ñ-åò ñåìåíòè-åññééò àòðéåóðéåíûõ áåðéåàòåíâ,
íáðåçíåííûõ íí óéàçàííé ííååéé. Íáðåíà íðééååòåëüííå á ðýäó ííðåååéåíéé 'áéåñòÿùåÿ',
á êííòåéñòå èíååò çíà-åíéå 'íøéè-åþùåÿñ', áúååëýþùåÿñ ñðåæé äðóåèò ýðééé áíåøíñòüþ,
áåééèééééåíéåí èíñòþìà, ñååñéñòüþ íáðåùåíéÿ'. Íáðåííå çíà-åíéå èçååñòíí
Ñéñååðþ XVIII áåéå, íí áíéåå òèðíéî, íáæåééè íóðééíñéíå: 'áúååëýþùééñ',
áðíñåþùééñý á åééàçà' [NÐB XVIII, Åü.15: 86]. Á ñíñåðåìåííí ñðóññéíí ýçüéå
çíà-åíéå ñíñðåíýåòñý.

Néååóþùåå áåúåéòéåííå íáðåçíåíéå,
ííðåååëýþùåå áíåðííñòü Áíðííñéíé 'íðåííðíàÿ' (éðåñà). Íåðåäå íáíè íáðåñíä
íòíñéòåëüííå ííééååòåëüííåí á êå-åñòååííí: 'íðåííðíûé' íçíà-åéüíí
'ñääéåííûé èç íðåííðå' íðéíåðååòå çíà-åíéå 'íøéííåíûé, ñòðíæéé,
ååéé-åñòååííûé'. Íòíåòè, -ôí ííå èå-åñòååííûé á ååíííé ðååíåòå ííðåçóíååàþòñý
íáíøééçåííå íðééååòåëüíûå, à ííå íòíñéòåëüííûé íðééçåííå. Íðè ýòíí á
óéàçåííí íðéíåðå ñííøíåñåííñòü ñ íðåííðíí ñíñðåíýåòñý: íðåííðíàÿ éðåñà ñíøíæíàÿ
é ååéé-åñòååííàÿ. Néñåí á ííýóè-åññéíí òåéñòå Á.N.Íóðééíà ñòåííåéòñý íííåíðåíí.
Éàé íéøåò Á.Í.Áéííéóð, «Íóðééíí á ñíçääàåéé èééàéííå «ííåíí» ýçüéå, íí á
íðééóíñååéé ííåûõ ôíðí è ò.í., áññåúå ñíñåðåðóåíí íá çáíéíàëñý ñíéíåòåð-åñòåíí,
íí íí ðåçêé èçíåíéé òðååéòéííå íòíñøåíéå è ñéñåàí è ôíðíàí è ííòíí ñíçääàé
ííåûå ôíðíû ñéñåíóííðååéåíéÿ» [Áéííéóð, 1999: 156].

Íñëåäíåå

ନୀଦାହାୟାଏଇବା ଆ ଯୋଇ ଡ୍ୟାୟୋ ଲିନେଏଇଲୋକ୍ଷେତ୍ରାଇବା ଆ ଚିତ୍ରାଦିଏଇବା ଲିନ୍ଦାଅପରୁଣ୍ଡେ, ଲିନ୍ଦିଚାନ୍ତିଯୁଗେ ନେୟୁଫିଆ ଆଇନ୍ଦାଏଇବା ନୀଦାହାୟା ଏଦାନ୍ତିଲୋଇ' [ନ୍ତ୍ରୀ, ପାତ୍ର 3: 215]. ଲିଯୋ ଏନ୍ତିଲେୟୁକ୍ଷାଳୋ ହିନ୍ଦାହାୟୋପେଃ ଲିନ୍ଦାହାୟାଏଇଲୋକ୍ଷେତ୍ରାଇବା ଏନ୍ଦେସେହାଳୋ ଲିନ୍ଦାହାୟାନ୍ତାପରୁଣ୍ଡେ ଆଇ ଆୟାନ୍ତିଯୁଗେ', ଆହାଇଏଇ ଲିନ୍ଦେଚିଆ ଆ ଆନ୍ତିର୍ବୋଲି ଲିନ୍ଦିଲୁ. ଆ ଲାଙ୍ଗ୍ରୋଧୁଲାଦା ଲୁ ଆଏଇଲି ଲାଙ୍ଗ୍ରାତ ଆଏୟେଇଲିଲି ଏଦାନ୍ତାହାୟେୟୁ, ଓଲିଯୁ ଆ.ନ.ଲୋଥେଇ ଲା ଲିନ୍ଦନୁହାଳୋ ଏଆଏୟୋ-ୟେଇ ଆଲା ଲିନ୍ଦୋଧାରିଲୁ ନେବା ଲାଙ୍ଗ୍ରାତା ଲି ଆ ଶାଦାହାୟାଶେନ୍ତାହେଇ ଲିନ୍ଦାଅଥାରି ଏ ଲିନ୍ଦିଲାହାଇବା ଲିଯୋରା ଏ ଲିନ୍ଦାହାଲୋ ଏଚିନ୍ଦାଅଥାରିଲେ: ଏଦାନ୍ତିଲୋ ଲେଇୟୁ ଏଆଶାହାନ୍ତି ଏହାହାଲି, ଲିନ୍ଦାହାଲୋଲୁ ଲିନ୍ଦାହାୟାଇଲେ ଏହେଇଏ ଆଲା ଅହାନ୍ତିଲୋ. ଆହାନ୍ତି, ନୀଲେନ୍ଦିଲାହାଲିଲୁ ଲାହାରେ-ଅନ୍ତିଲେ ଲାହାଦୋଲିନ୍ଦ୍ୟୋ, ଏକୁନ୍ତାହାଲିଲୋ ଏଲାହି ଯୋଇ ଲା ନୀଲେନ୍ଦିଲାହା ଅହାଲିଲାହା.

Å öåëëì â äàííé ãðóïïå èåêñåì

ííæñí çàìàòèòòù òàíååíòèp ê òòñò, ÷òí ñèñíà, íáðåçíàíùå lìíäåéë
'òåðåèòåðåðèñòèéà íöðåäíàòííâ lèðå' 'òåðåèòåðèñòèéà ÷åéíååéà', ÷àùå áññååí
åééþ÷àþò ìòðèòåòåéüíþ êííííòàöèþ. Áåðíýòí, íiyò áåéåååòñý óàèííâ ýóôåéòà çà
ñ÷åò íåééò íèñþíòíííñòé lìíäåíùò ñí÷åòàíéé: æèåíâ lìíðååéÿåòñý lòðe lìíñùè
åòðèåòòòíâ íåæéååíâ. lìðåååéÿålìä iòðe ýòñò òåðýåò ÷åðòù æèåíâ, lìðéíåðåòàÿ
'lìðååìâ÷åííñòú', 'lååùåñòåéåííñòú'.

Äðóäàÿ ïðîäóêòèâíàÿ ïíäåëü

ñiàñùñiáéà ñ òàðàéòåòðèñòèéè íòëðíàñíà íèðà íà òàðàéòåòðèñòèéò ÷åéñàåâéà áî
íñíàñí ñòñïáíà ñ íòðääùäóùåé, ÷-àñöe-÷í íäðåññåéàåòñý ñ íåé è àéòèåñí ëñíñüçóåòñý
â òåéñòà «Ååñåíéÿ Ííåñæíà». Ííþó íòñäéæåàò ðàñòèðýòü ãðàíèòü òðàæëöèíñíà
ñéñíàñíòíòðåññåéàíéÿ, òàì ñàïù íñíåéâàÿñü óòíéøèíñéðíñàíéÿ éäéññàíù á èà÷-åñòååñíí
çjå-÷åíèé:

lääötääèò ê lëüääå
läòóøêîâ,

Ê Òàòüÿíá Ëåíñêèé;
Ôàðëèêêîâó,

Íåâåñòó ïåðåñïåëûõ
ëåò.

Áåðåò
Òàìáîñèéé ïíé ïíýò.[ÅÍ: 103]

Ôàðàêòåðèñòèêà

Èc ðàñòèòåëüïíâì ìøðà ïåðåíåñåíà íà ðàðàëòåðèñòèéó âïcðàñòà Õàðëèëêïâì

"Iäðanīlæðeū" çåanū lālīcā-å-åd "iicäriéé äéý çåiòæåñööåà, ýöi iðaååðeüíí ócêäý nålæðeéèà ñ ýðei åùðçåæáííù ÿiñðeüílæðeüíí, eððíie-åññeeí yéalíåðöíí.

Íðéiáð-àðóáëüíí, -ðí ã ñöñiäíûð ëíñiôåéñòàð (ñ íæìéåéñâíé ñí-åðóàðíññöùþ) ñöñiâà, íðéiáðééåæðáùèå è ðíé æå éåéñèéí-ñâðáíòè-ðññééé ãðóííå, íñáóò íðéiéàðöü íåññééüéí èíñá ìòðåáééè cíá-ðíéý:

Íåáðåæíûé ïëïä
ïjèõ càáàâ.

Áåññííèö, äåãêèö
âäïõíâåíéé

Iåçðåëüô
è óâväøèõ ëåò [Åî: 5]

Íðèëääàòåðëüíûå çääññü òàêæå
 ñòåðåêòåðèçóþò áîçðåñò, à èìåííþ þíñòü è çðåëíñòü, íí ýòí áîëåå øèðíèèå
 çíà÷åíéý, íí èéøåíû òåëíäíýíðøëíæüííäí åéóáíòà, oåê èåé yâëýþòñý ñëíðåå
 íåéóðåëüíûle, íåæåéè íöåíí-íûle. Íðåä íaiè òåêæå çàìå÷àòåëüíûé íðèìåð
 àíòííèìè÷åñééíäí íðíðøëåíñòååééåéý: òððoäíí ðíðåååééòü, yâëýåòñý èè àíóííèìèëý
 ÷èñòí ëåêñè÷åñéé èëè ííçèöéé ñåìàíòè÷åñééíäí ñëíàííðíèçåíäñòåå åúå è
 ñëíàííáðåçíåàòåðëüíí. N ó-åòíí ðíðåååééòü, ÷òí íu íåáéþäåíí ãí íííäí
 íðíðøëåíñòååééíñòü ñëíàííðåçíåàòåðëüíûõ çíà÷åíéé, áåðíýòíí, ííæíí áíåíðèòü
 èìåíí í ðàçííåéäíñòü ñëíàííðåçíåàòåðëüíí èíóííèìèë. Oàéèí íáðåçíí, ííyò íå
 ðíðüéí ðèçíí èñííðçóåò ñåìàíòè÷åñééå ååðéååòû éåé òåêåñåå, íí áúññåå÷èååò å
 òåêñòå è íåðååéäìåòè÷åñééå íòíðååíèë íåæäó íèìè.

Èññëåäíåàíèå èìåííûõ íáðåçíåàíèé å
 òåêñòå «Ååååíéý íååéíà» ííçåíéýåò åúÿåèòü òåêèå ñåìéñòåå ååðéååòíå, éåé
 ñëñòåííñòü, ðååóëýðíñòü, à òåêæå íðíðøëåíñòü èñííðéçíåàíèý òåôò èëè èíûõ
 ííäåéåé, ÷òí ñåìéñòååíí ñåìàíòè÷åñéíí ñëíàííðåçíåàíèþ. Ñåìàíòééí-ñòééèñòè÷åñéåý
 òðåíñòíðíàöý — íåéññéååíûé èñòí÷íéé yéñíðåññéåíí ñëíàíòåíð÷åñòåå,
 íåìóúåíéåíûé yéåíåíò ýííðéíåéüíí-íòåíí-íííäí èíííííåíòà ííýòé÷åñééíäí
 íðíèçååååíéý. Èåéñåíû ñ ííåúí çíà÷åíèå, ííyâëýýñü å ðíìåíå, áúñòðåèååþò
 ñëíòååíåòè÷åñééå è íåðååéäìåòè÷åñééå íòíðååíèý ñ åæíéòåíè ðàçíûõ óðåíåé, ñòàííåýñü
 íñííåíé äey ðååééçåòèé óóäíæåñòååííûõ íðèåííà, ííçääíèý èçüñéåíííé íáðåçííñòè.
 Íåíååùååý ýçüé èñíàòåéý, ííñíáðåçíåàíèý íñíñíáíû á ååëüíåéøåí ñòåòü åíñòíýéåí
 íåùååíåòéíåéüííäí ýçüéå.

Èñòí÷íééè

Åí Íóøééí Á.Ñ. Ååååíéé ííååéí/
 Á.Ñ.Íóøééí// Ñíáðåíéå ñí÷éíåíéé å ååñýòè òíìåõ: ö.4. I.: Áññóåàðñòååííå
 èçäàòåðëüñòåí õóäíæåñòååííé èëòåðåòóðû, 1959. N. 5–190.

NÀÐ — Ñëíååðü Åéåååíéé
 Ðíññééñéé: Ö.3. Ñíá.: Èííåðåòíðñéåý åéåååíèý íåóé, 1792. 761ñ.

IÁÑ

Néñâàðü ðóññéíáí

ýçûéà: á 4 ò. / Áí ÑÑÑÐ, Èí-ò ðóñ. ýç.; Iíä ðåä. Á. I. Ååñáíüåâíé. 2-å èçä., èñíð. è áí. I.: Ðóññééé ýçûé, 1981–1984.

ÑBII Néñâàðü ýçûéà Ióøéèíà: á 4
ò./ Iíä ðåä. Á.Á.Åèíñðåäíáà. I.: Áí ÑÑÑÐ, Áññ. èçä-âí èíñòðåíúõ è
íàøèíàëüíúõ ñéñâàðåé, 1956–1961.

ÑÐß XVIII Néñâàðü ðóññéíáí
ýçûéà XVIII áåéà: áúü. 1–16 / Iíä ðåä. P.Ñ.Ñíðíéèíà. E., Niñá.: Áí ÑÑÑÐ, ÐÁÍ,
1984–2006.

Niñéñíé ëèøåðàòóðû

Áèíñéóð, 1990 Áèíñéóð Á.Í.
Ñòàòüè í Ióøéèíà. I., 1999.

Iàðéíâ, 1981 Iàðéíâ Á.Í. I
ñàíàíòè÷åñéíí ñíñíáá ñéñâáðåçíâàíéý á ðóññéíí ýçûéå. Eæåñé, 1981.

Iíøåáíý, 1999 Iíøåáíý Á.Á.
Ñíáðåíéå òðóäíâ. Iúñëü è ýçûé. I., 1999.

Ùåðáà, 1974 Ùåðáà E.Á. Bçûéíâàý
ñèñòàíà è ðå÷åñéí ääýøåëüíñòü. E., 1974.